

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/212361,Ewa-Wojcicka-Szare-Szeregi.html>
26.02.2026, 19:02

Ewa Wójcicka: Szare Szeregi

17 stycznia 1945 r. Leon Marszałek ps. „Jan”, „Adam”, „Brzoza”, rozwiązał Szare Szeregi, organizację podziemnego harcerstwa powołaną z inicjatywy członków Rady Naczelnej Związku Harcerstwa Polskiego 27 września 1939 r.

[Okupacja niemiecka ZHP/Harcerze](#)

17.01

Pierwszym naczelnikiem Szarych Szeregów był Florian Marciniak ps. „Nowak”. Funkcję tę pełnił do 6 maja 1943 r., kiedy został aresztowany przez Gestapo. Jego następcą został Stanisław Broniewski ps. „Orsza”, dowodzący Szarymi Szeregami do 3 października 1944 r., ostatnim naczelnikiem był wspomniany Leon Marszałek.

„Dziś – jutro – pojutrze”

Schemat organizacyjny harcerstwa w okresie wojny funkcjonował w oparciu o nazwy konspiracyjne: Główna Kwatera była określana jako „Pasieka”, chorągwie jako „Ule”, hufce – „Roje”, drużyny – „Rodziny”, natomiast zastępy nazywano „Pszczołami”.

Członkowie Szarych Szeregów, składając w okresie okupacji przysięgę na podstawie przedwojennego Prawa i Przyrzeczenia Harcerskiego, do słów roty w trakcie ślubowania dodawali słowa:

„Ślubuję na Twoje ręce pełnić służbę w Szarych Szeregach, tajemnic organizacyjnych dochować, do rozkazów służbowych się stosować, nie cofnąć się przed ofiarą życia”.

Walka Szarych Szeregów z okupantem w okresie wojny przybierała różne formy, a dewizą organizacji było hasło „Dziś – jutro – pojutrze”, co oznaczało: „dziś” – opór przeciwko Niemcom i przygotowanie do powstania, „jutro” – otwartą walkę zbrojną z okupantem, a „pojutrze” – pracę dla wolnej Polski.

Nie cofnąć się przed ofiarą życia

Z uwagi na wiek harcerzy podzielono na następujące grupy: Grupy Szturmowe (powyżej 18 lat), Szkoły Bojowe (15-17 lat), Zawiszacy (12-14 lat). Każda z grup wiekowych Szarych Szeregów wykonywała określone zadania.

Grupy Szturmowe (przyporządkowane w późniejszym okresie Kierownictwu Dywersji KG AK) prowadziły zadania dywersyjno-sabotażowe. Pierwszą akcję przeprowadziły w noc sylwestrową z 31 grudnia 1942 na 1 stycznia 1943 r., wysadzając tory pod Kraśnikiem w ramach akcji krypt. „Wieniec II”. Ponadto Grupy Szturmowe przeprowadzały akcje odbicia więźniów (m.in. akcję pod Arsenalem, podczas której 26 marca 1943 r. odbito 25 osadzonych przewożonych z al. Szucha na Pawiak, w tym Jana Bytnara ps. „Rudy”) oraz zamachy na funkcjonariuszy niemieckich, np. na Franza Kutscherę, dowódcę SS i policji na dystrykt warszawski (1 lutego 1944 r.).

Z tej grupy, 1 września 1943 roku, wyodrębniono batalion „Zośka”, złożony z trzech kompanii szturmowych. Z jednej z nich jesienią 1943 r. utworzono oddział dywersji bojowej „Agat”, przekształcony następnie na „Pegaz”, a w czerwcu 1944 r. zmieniony na batalion „Parasol”. Oba

walczyły w czasie Powstania Warszawskiego.

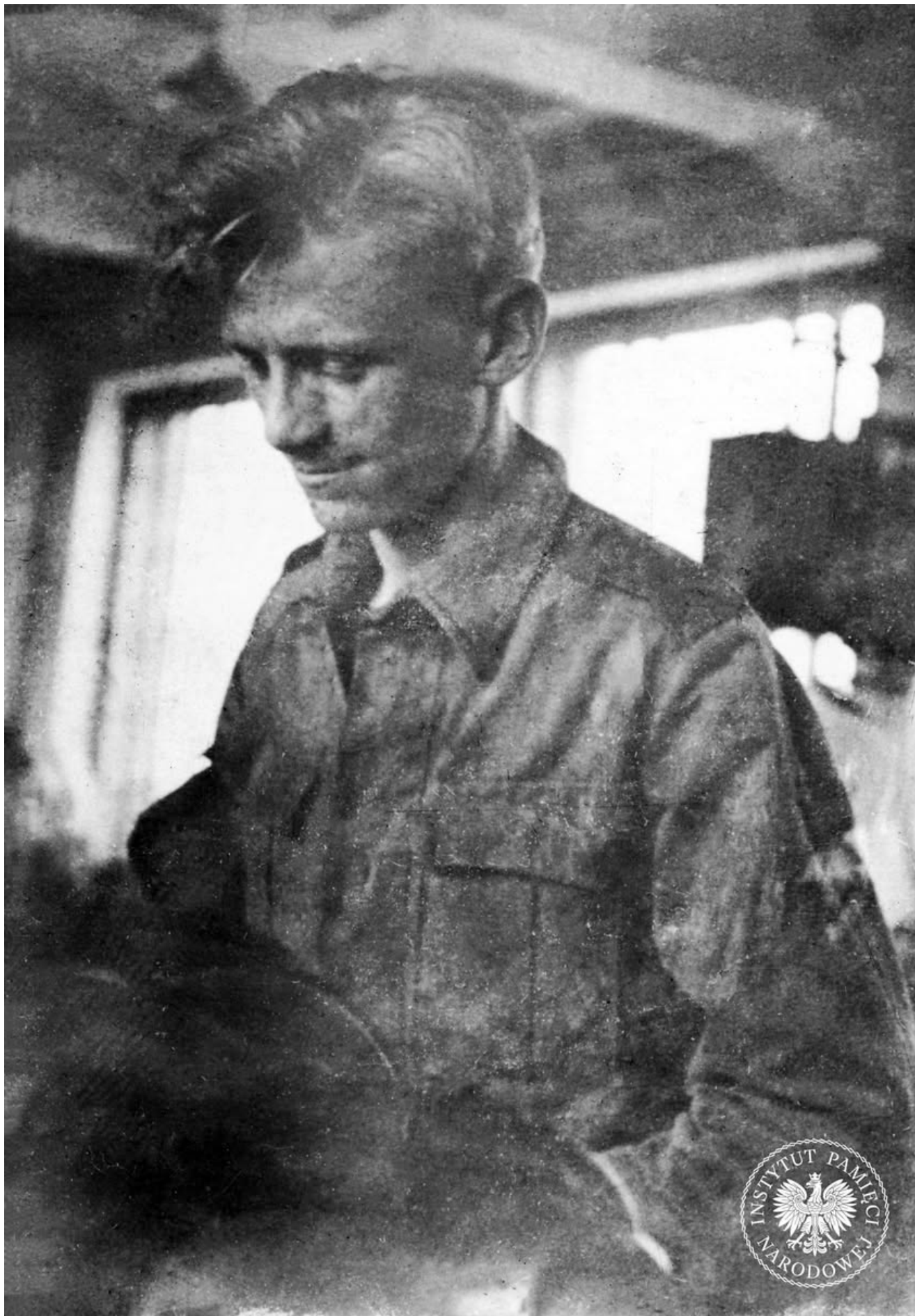
[Czytaj artykuł Ewy Wójcickiej *Szare Szeregi* na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Harcerze, Okupacja niemiecka

Artykuł

Jan Bytnar ps. „Rudy”. Zdjęcie pochodzi z kolekcji fotografii stanowiącej prawdopodobnie część archiwum batalionu „Zośka” zarekwirowanego przez UB podczas aresztowania Jana Rodowicza „Anody” 24 grudnia 1948 r. (fot. z zasobu IPN)